

A rendőri intézkedés mint közigazgatási aktus

BUZÁS Gábor¹

A rendőr fogalma, ha a jogalkotó meg is próbálta meghatározni azt, lényegében a rendőr mint hatósági közeg feladatát, a tőle elvárt funkciót vagy annak elemeit rögzítette:

„A rendészet végrehajtó közege s mindenekelőtt a törvény és rendeletek által megállapított korlátok határain belül a közbiztonságot és közrendet van hivatva fenntartani.”²

„A csendőr az államhatalom képviselője, a törvényes rend és belső béke támasza, az ország közbiztonságának és nyugalmanak őre, az állam és a nemzet bizalmának letéteményese. A csendőr legyen büszke szép hivatására, azt életcélnek, kitüntetésnek és ne csupán kenyérkeresetnek tekintse.”³

A rendőri intézkedés fogalmát is hiába keressük, bár található néhány fogalmi elem az elmúlt 140 év szakirodalmában.

„A rendészeti parancs minden olyan felsőbbbségi aktus, amely a rendészeti célok megvalósítása érdekében az állampolgárokra nézve bizonyos kötelezést tartalmaz. A meghatározatlan esetekre és személyekre szóló rendészeti parancs a rendészeti rendelet, míg a meghatározott esetre és személyre szóló rendészeti parancs a rendészeti intézkedés.

A rendészeti intézkedés közjogi jogügyleti aktus, amely a rendőrhatalom és a kötelezett személy között viszonyt hoz létre. A rendészeti intézkedés – mint közigazgatási aktus – csak rendőrhatalomtól, nem közegetől eredhet. A rendészeti kényszer természetes és szükséges kiegészítése a rendészeti hatalomnak, amennyiben arra szolgál, hogy a rendészeti parancsokat az ellenszegülővel szemben végrehajtsa.”⁴

Berényi Sándor álláspontja szerint a hatósági intézkedéseket a közhatalmi államigazgatási aktusok közé soroljuk, azonban nem minősíthetjük hatósági jogalkalmazó aktusoknak. A szerző – véleményem szerint – könnyen cáfolható megállapítása alapján, a hatósági intézkedés a következő jogi sajátosságokkal rendelkezik: „jogviszonyokat rendszerint nem hoz létre, nem szünteti meg; a jogszabályon alapuló jogokat és kötelezettségeket realizálja a kötelezettel szemben; a hatóság közege bocsátja ki; rendszerint szóbeli; azonnali végrehajtás kötelezettségével jár. A hatósági intézkedés nem minősül jogalkalmazásnak.”⁵

¹ R. alezredes, adjunktus, mb. tanszékvezető, Nemzeti Közszerződési Egyetem Rendészettudományi Kar Igazgatásrendészeti és Nemzetközi Rendészeti Tanszék, e-mail: buzas.gabor@uni-nke.hu

² 10,3386/1892. eln. sz. főkap. rend.

³ *Szervezeti és szolgálati utasítás...* 1927.

⁴ TÓTH 1939.

⁵ FAZEKAS–FICZERE 2004.

A rendőri intézkedés fogalmának tisztázásához fontos megállapítás: a Legfelsőbb Bíróság közigazgatási jogegységi tanácsa 1999. április 15-én – 1/1999. KJE szám alatt a következő döntést hozta: „A felettes rendőri szerv vezetőjének a panasz elbírálása tárgyában a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 93. §-ának /3/ bekezdése alapján, másodfokon hozott határozata a Pp. 324. §-a /2/ bekezdésének a) pontja szerinti – a bíróság által felülvizsgálható – hatósági államigazgatási ügyben hozott határozat.”

A jogegységi tanács álláspontja a következő: „a rendőrség részéről az Rtv.-ben meghatározott rendészeti feladatok ellátása során kifejtett tevékenység közigazgatási jellegű tevékenység, mert az eljáró szerv közhatalmi jogosítvánnyal élve egyoldalú akaratnyilvánítással intézkedik, melynek során az ügyfél terhére kötelezett-séget állapít meg, és intézkedésének maga szerez érvényt.

A rendőri intézkedéseket és kényszerítő eszközöket, állami közhatalmat gyakorló, államigazgatási ügy intézésére feljogosított szerv (Áe. 3. § /2/ bekezdés) alkalmazza, közte és az intézkedés (kényszerítés) alanya között – annak minden jellemzőjével rendelkező – közigazgatási jogviszony jön létre.”

Szikinger István szerint: „A Legfelsőbb bíróság 1/1999. KJE számú jogegységi határozata – noha formálisan nem általánosan kötelező, törvényi értékű aktus – nyomán a rendészeti tevékenység közigazgatási jellege és a hatósági jogalkalmazás körébe sorolandósága nem vonható kétségbe. [...] Az intézkedés tartalmát tekintve nem különbözik a hatósági határozattól, ugyanakkor tipikusan a hatóság bármely (és nem csupán kiadmányozási joggal felruházott) tagja foganatosíthatja, a bizonyítást gyakran a hatósági közeg észlelete helyettesíti, az írásos forma rendszerint hiányzik, a végrehajtás pedig azonnal esedékes és kikényszeríthető.”⁶

Kántás Péter véleménye:⁷ „Szamel Lajos szerint a rendészetben az intézkedés a leggyakoribb egyedi döntési forma. A rendészet – fogalmi lényegéből eredően, a maga »aktív« stádiumában, ha már valóban tennie kell a megzavart rend helyreállítására érdekében – kizárólag intézkedéssel dolgozik, hiszen a rendészeti célt – a beavatkozás szükségességének és arányosságának mindenkor kötelezőszerű mérlegelését követően – másképp nem tudja elérni.”

A rendőri intézkedések fogalmi elemei a következők:

A rendőrség mint hatáskörében eljáró, állami közhatalmat gyakorló szerv közege, a rendőrnek a hatósági intézkedése:

- rendszerint szóban történik;
- az intézkedés alá vont személyre azonnali végrehajtási kötelezettséget ró;
- jogilag determinált közcélok elérése, a törvényes rend – közrend – fenntartása érdekében alkalmazzák;
- az intézkedési jogot és kötelezettséget jogszabályok határozzák meg;
- törvényes célja eléréséhez legitim fizikai erőszak alkalmazható;

⁶ SZIKINGER 1998.

⁷ KÁNTÁS 1997.

- a rendőri szerv és az intézkedés alá vont személy között közigazgatási jogi jogviszony jön létre;
- az intézkedés alá vont személyt az intézkedés vagy annak elmaradása miatt és a kényszerítő eszközök alkalmazása miatt jogorvoslati jog illeti meg.

A legitim fizikai erőszak sajátosságai Finszter Géza szerint „eszközjellegű, szükséges, minimális, arányos, relatív, professzionális. Ám éppen a professzionális jelleggel összefüggésben ehelyütt is felmerül, miként érvényesíthető a jogszerűség a legitim fizikai erőszak alkalmazása során. Erre hatásos technikák kínálkoznak:

- a felhatalmazás mindig törvényből származik,
- az alkalmazás korlátait és tilalmait a jog állapítja meg,
- az alkalmazásért a rendvédelmi szerv és annak eljáró tagja felelősséggel tartozik.”⁸

A rendészeti célt – a korábban már említett professzionalitás követelménye miatt – bizonyos esetekben nem rendészeti szerv intézkedésével érhetjük csak el. A professzionalitás követelménye teszi szükségessé azt is, amikor a rendőrség más szervek felkérésére biztosítja a felkérő hatóság eljárását. Létezik néhány sajátos helyzet, amikor a rendészeti célt nem rendészeti szerv cselekvése biztosítja.

A légierő

A Magyarország légtérének oltalmazásában részt vevő szövetségi és magyar légvédelmi készenléti erők feladatköre a légtérrel megsértő vagy jogosulatlanul igénybe vevő, az azonosítatlan, ismeretlen szándékkal repülést végző vagy ott ellenséges tevékenységet folytató, repülési szabályt sértő légi járművekkel kapcsolatos tevékenységekre, továbbá a bajba jutott légi járműveknek történő segítségnyújtásra terjed ki. Ez a rendészeti tevékenység nemcsak a védelmi igazgatás hatálya alá tartozó időszakban, hanem a mindennapokban is a honi légierő feladata.⁹

A tűzszerész

Alaptevékenységi körében ellátja az országos tűzszerész készenléti szolgálatot, végzi a katonai eredetű lőszer, robbanótestek felkutatását, hatástalanítását, megsemmisítését, átvizsgálja a katonai lő- és gyakorlótereket, megsemmisíti a fel nem robbant robbanószerkezeteket.

⁸ FINSZTER 1998.

⁹ Lásd bővebben BUZÁS 2022.

Katonai rendészet

Egy jogállam rendészete a közigazgatási szervezetrendszer részeként működő – törvényben megfogalmazott hatáskörök és hatósági jogkörök alapján eljáró – rendészeti szerveken alapul. Ez természetesen nem zárja ki, hogy szűk körben – akár a kizárólagos szakmai tudás és technikai felkészültség, akár jogszabályban körülírt sajátos helyzet állította követelmények alapján – a jogállam reguláris katonai szerve vagy annak szervezeti egysége ellásson rendészeti tevékenységet.¹⁰

Összefoglalva a rendőri intézkedés a hatósági intézkedés sajátos típusa. Hatósági jogalkalmazó tevékenység, az intézkedés alá vont személy és az intézkedő rendőrt vezénylő, hatáskörrel rendelkező rendészeti szerv között közigazgatási jogviszony jön létre.

IRODALOMJEGYZÉK

10,3386/1892. eln. sz. főkap. rend.

BUZÁS Gábor (2018): Rendészet – katonai rendészet. *Katonai Jogi és Hadijogi Szemle*, 6(2), 25–50.

BUZÁS Gábor (2022): A rendészeti igazgatás a védelmi és biztonsági igazgatás rendszerében. *Katonai Jogi és Hadijogi Szemle*, 10(1), 7–29.

FAZEKAS Marianna – FICZERE Lajos szerk. (2004): *Magyar közigazgatási jog*. X. fejezet. Budapest: Osiris.

FINSZTER Géza (1998): Egy mondat a rendvédelemről. In SZIGETI Péter (szerk.): *Tanulmányok a jogvédelem és a rendvédelem köréből*. Budapest: RTF Jog- és Államtudományi Tanszék, 184.

KÁNTÁS Péter (1997): A rendészet fogalmához. *Új Rendészeti Tanulmányok*, (1), 50.

Szervezeti és szolgálati utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára (1927). Budapest: Stádium Sajtóvállalat R.-T.

SZIKINGER István (1998): *A rendőrség a demokratikus jogállamban*. Budapest: Sík.

TÓTH József (1939): *A rendészeti ténykedés alakjai*. Eger: Szent János Nyomda.

¹⁰ A rendészet és a katonai rendészet összehasonlításáról bővebben BUZÁS 2018.